

Kuždemu swóje

(z Liškowa a młogich mjest)

*Spat stary spat,
Młody fryjowat!
Za starymi z kamjenjami,
Za młodymi z jablukami.
Spat stary spat,
Młody fryjowat!*

Každému, co jeho jest

(z Liškowa a mnohých míst)

*Spat, starochu, spat,
Mladý, namlouvát!
Po starých kameny,
Po mladých jablky.
Spat, starochu, spat,
Mladý, namlouvát!*

L. Haupt, J. E. Smolef, *Proznicki dotojnoserbkego ludu*, Grimma 1843.

KNIHA LUŽICKÝCH POVĚSTÍ

Kandidát kazatelského úřadu **Karl Haupt** vydal roku 1863 ve čtyřicátém ročníku zhořeleckého *Neues Lausitzisches Magazin* bezmála pětisetstránkovou (s dodatky r. 1864, roč. 41) *Sagenbuch der Lausitz*. Kniha, z níž podávám tři ukázky, je pozoruhodná nejen svým rozsahem, nýbrž i tím, že kromě šerého dávnověku dvojjazyčné země obráží také dobový pohled na něj z německého stanoviska. Smýšlení Němectva o srbské menšině zakládá jeho chování k ní. Proto jest zapotřebí je poznávat, a to i v historické perspektivě.

Námětem prvního dílu jsou 1) bozi, 2) démoni, 3) čerti, 4) strašidla, 5) čary, 6) poklady, 7) zázraky. Druhého 1) národy a hrdinové – z tohoto oddílu na stranách 268–285 překládám – 2) erby, 3) místa, 4) legendy, 5) pohádky. Jako nejstaršího ze svých předchůdců uvádí sběratel proslulého hornosrbského učence Abrahama Frencla (s. 5). O stranu dále vymezuje předmět své snůšky: „Pověst stojí vprostřed mezi pohádkou a historií, mezi snem a bděním, mezi fantastickou hrou obrazů a jasným vědomím a poznáním. Jest měrou rozbřesku a v životě národů označuje bod, kde se stýká dětské snění a mužské sebevědomí“ (s. 6). Pověsti přetiskujeme bez úvodních odkazů na prameny, zato s koncovými poznámkami. I ty je nutno bráti s odstupem.

R. Bígl

9. O krutosti Slovanů

Srbové v Lužici byli z daleké Asie přinesli mnohé barbarské mravy. Když např. manžel umřel, zanechávaje vdovu, byla tato zaživa položena na hranici k svému choti a s ním spálena. Toto se však nedálo z donucení, nýbrž dobrovolně a s radostným křikem.

U Lužických Srbů panoval za pohanských dob hanebný obyčej zbavovati se ukrutným způsobem starých lidí, kteří se už k ničemu nehodili. Vlastní syn zabíjel zestárlého a neschopného otce nebo jej vrhal do vody či shazoval z vysoké skály. Ba vyskytaly se takové případy hojně i v časech křesťanských.

Pan Levin ze Schulenburgu, přednosta vrchního úřadu ve Staré Marce, putuje někdy kolem roku 1530 mezi Srby, tázal se několika vedoucích starého muže: Kam s tím starcem? Na to odpověděli:

K bohu! chtějí ho obětovati, poněvadž sobě práci na krmi vydělati neumějí! Když to hejtman vyrozuměl, násilím starce osvobodil, vzal ho s sebou domů a učinil branným, v kterážto službě ještě dvacet let žil a střežil.

Pozn. 1. Starší vyprávění z Raueho, *Cosmographia* p. 515, cituje Mühlwolff ve své rukopisné Kronice budyšínské. Hraběnka z Mannsfeldu najde v Lüneburském vřesovišti, rovněž Slované obývaném, sedláka, jenž vykopal hrob, aby do něho položil svého nařikajícího otce, vedle stojícího. To bylo v r. 1297. Svrchní datum jest děsivě nové.

2. Poslední stopu tohoto ukrutného mravu nacházím v srbské písni (Haupt a Smoler II, s. 94; viz výše).

Lužické zemské znaky na nároží staré celnice z doby Rudolfa II., Křižovnické nám. 193/2, Staré Město pražské. Foto M. Malec.

13. O znacích Horní a Dolní Lužice

Ve starých dějepisných knihách lze čísti, že ve vojnách Němců se Slované měli první na svých praporecích vymalovaného medvěda, druzí pak ohnivou létající saň.

Král Jindřich I. však, podrobiv si Lužičany, dal Dolní Lužici do znaku červeného běžícího vola a Horní Lužici zlatou zeď se třemi stínkami v modrém poli.

Pozn. 1. Černý drak, „Zirnitra“, byl válečným znamením severních Slovanů, symbol smrti, který ještě dnes nosí ve svých korouhvích mnohé východní národy, např. Číňané. Aniž bychom pomýšleli na asijskou zoolatrii, přece budiž dovoleno přisuzovati býku ve víře rolníciích Slovanů jistou posvátnost. Červenopruhá kráva se podnes u Dolních Srbů jmenuje *bizanka* (= bizon). – Srbská nevěsta koná hned po oddavkách vodní věštbu, jež se musí jako mnoho jiného prováděti v kravském chlévě. Změna válečnické saně na pokojného býka jest dějinně příznačná. Také zeď ve znaku Horní Lužice náramně hezky vyjadřuje převahu měst, která svázána v Šestiměstí dosáhla říšského rozmachu.

2. Ovšem nemohu stran dolnoluž. znaku zamčeti, že drak a býk stojí ve starém mythickém, a sice protikladném a antipathickém poměru. V moravských a ruských pověstech o sv. Jiří a draku slouží tele (symbol letní plod-

nosti) jako návnada pro draka (symbol zimní smrti). V Eddě napichuje Thor volskou hlavu na udici, aby chytil mitgardského hada. V lužickosrbských pověstech hraje úlohu démona vedle saně zvláště tele.

16. Nařízení markraběte Gera

Markrabě Gero vydal příkaz – v době, kdy se svou družinou pobýval v Budyšině – že každý má smeknouti klobouk, uslyší-li Ježíšovo jméno; kdož toho neučinil, měl dáti za trest libru vosku.

Pozn.: V mnoha srbských končinách je dosud zvykem, že muži – stejně jako Židé a jiní orientálci – nechávají v kostele klobouk na hlavě. Smekávají jej pouze při jméně Ježíšově, při otčenáši a při požehnání.

Ze 17. století je doloženo, že Srbové, slyšíce jméno Ježíšovo, mlaskávali. Abr. Frencl (*de pop. Lus.*, s. 89) k tomu dodává: „Tím vyjadřují sladkost Ježíšova jména“ a cituje zároveň slova sv. Bernarda: „Ježíš – med v ústech, píseň v uchu a jásoť v srdci.“ Snad to značilo prostý polibek na znamení upřímné lásky.

Srb snímá klobouk též při vyzvánění kostelních zvonů. Zbožnost jest vůbec výtečným rysem Luž. Srbů. – Leč v 10. věku mohlo býti Geronovo nařízení skutečně nutné, poněvadž ještě ve století 17. zpravuje Frencl, že před nedávným časem se Srbi při vchodu do kostela obracovali k slunci, zdravíce je smeknutím klobouku.

NOVINY

Z DOMOVA

Děčínská pobočka Společnosti přátel Lužice uspořádala ve středu 22. 7. 2009 krátkou přednášku v místním **Domově seniorů**. Akce byla domluvena dlouho dopředu a počítalo se s velikou účastí, avšak třicetipětistupňové vedro donutilo většinu obyvatel Domova v klidu odpočívat ve svých pokojích a přednášky se, třeba i přes zájem, neúčastnit. Schválnosti přírody nakonec překonalo osm zvědavců, což znamenalo třetinovou účast. Daniel Tůma přednesl základní informace o Lužici a vzpomněl důležité historické události. Příspěvek Ondřeje Bleha byl z oblasti literatury. Při jeho recitaci zněly básně Christiany Pinikeowé, Miny Witkojc, Beno Budara a Maksymiliana M. Nawky. Po slovech přešli pořadatelé na hudbu. Lužickosrbské lidové písně z flétny, klarinetu a trombonu – to byl téměř vyčerpávající zážitek pro posluchače i vystupující. Dokladem zájmu čiperných seniorů se stala několikaminutová diskuse na závěr. **dat**

Na letošních **Pražských folklorních dnech**, které se konaly 24. a 25. července, zazpíval také sbor *Lužycy* z Dolní Lužice. Vystoupil v pátek 24. 7. nejprve na Staroměstském náměstí (viz fotografii) a odpoledne ještě na Můstku. Z veselých výrazů tváří přítomných posluchačů i mohutného potlesku bylo znát, že dolnolužické písně chytily přítomné za srdce. Kromě písní se posluchači dozvěděli také o sboru a Lužických Srbech, nejen v dolní lužické srbštině, ale následně také z překladu do českého jazyka.

V sobotu 25. 7. odpoledne navštívil sbor Lužický seminář, kde jej uvítali přátelé Lužice. Stručně seznámení s dějinami Lužického semináře, s Hórníkovou lužickosrbskou knihovnou i plány do budoucna přednesl v dolní lužické srbštině Miloš Malec. Zdůraznil, že dříve budova sloužila katolickým bohoslovcům z Horní Lužice, ale dnes může mít význam pro všechny Srby, tedy i dolnolužické.

Cílem Společnosti přátel Lužice je, aby se Lužický seminář stal střediskem lužickosrbské kultury v Praze. Po malém občerstvení následoval společný zpěv lužickosrbských i českých písní, které si přítomní zazpívali s velikou chutí a radostí. **MM**

Společnost přátel Lužice vydala propagační **hrníčky s lužickosrbskými motivy**. Jsou na nich Blata v Dolní Lužici, Lužický seminář v Praze a portrét Jakuba Xavera Ticina. Cena jednoho hrnku je 135 Kč. **pekt**

Z HORNÍ LUŽICE

(SN 23. 7.) V Njeswačidle a Rakecích funguje občanská iniciativa, jež se zasazuje o zachování druhého stupně **základní školy v Rakecích**. Zdejší občané apelují na budyšínský okresní sněm, aby konečně analyzoval školskou síť na území pod svou správou. Mluví občanské iniciativy předali zastupitelstvu petici, v níž připomínají, že si představitelé okresu vyžádali analýzu již v polovině září loňského roku a měla být hotová do konce března 2009. Celý spor o zachování školy je veden také nejasností, zda v novém budyšínském velkookrese platí usnesení původního budyšínského okresu z roku 2006, které nařizuje školu v Rakecích zachovat. Podle tohoto dokumentu se měly ve škole vytvořit dvě třídy, které by v případě nenaplnění kapacity měli posílit žáci z obcí bývalého kameneckého okresu. Mnozí obyvatelé Rakec (mezi nimi i starosta Jurij Paška) jsou však k budoucnosti zdejší školy skeptičtí; podle nich se nepodaří dodržet povinné minimum čtyřiceti žáků, již by se do školy měli zapsat.

(SN 24. 7.) V Kamenci byla zahájena **výstava soch**, na kterou poskytla exponáty i obec Njebjelčicy. Díla byla výsledkem práce několika umělců v miřočické skále. Sochy byly určeny ke zkrášlení náměstí a parků. Tři týdny po instalaci uměleckých děl však výtržníci před kostelem svatě Anny pomalovali podobiznu Ježíše modrou barvou. Podobný osud stihl také umělecky opracova-

ný kořen, který byl rovněž vytvořen v rámci umělecké dílny na 2. mezinárodním festivalu mládeže v Njebjelčicích. V noci před zahájením malé výstavy pod širým nebem v Miłočicích jej neznámí výtěčníci povallili.

(SN 27. 7.) Město Wojerecy chce změnit neutěšený stav místního školství, kdy starší žáci základních škol nemají možnost navštěvovat řádné **vyučování v lužické srbštině**. Slovanskou výuku zde nabízejí některé mateřské školy zařazené do projektu *Witaj* a také 1. základní škola, která pracuje v rámci koncepce *2plus*. Když však děti opustí první stupeň základní školy, mohou se v srbštině vzdělávat už jen na dvou gymnáziích, která pro žáky 5. až 10. ročníků nabízejí kroužky srbštiny. Tyto kurzy však nemají status vyučovacích předmětů, takže jejich absolvování nemůže být reflektováno na závěrečném vysvědčení. Pokud místní děti po absolvování prvního stupně základní školy nepokračují ve vzdělávání na gymnáziu, nemají ve Wojerecích na druhém stupni žádnou možnost dalšího srbštině vzdělávání. Jejich jedinou možností je vstoupit do Školy K. A. Kocora v Kulowě, kde se srbština pravidelně vyučuje jako druhý jazyk až do 10. ročníku.

(SN 28. 7.) Poslankyně saské **Strany zelených** a předsedkyně jejího poslaneckého klubu v saském parlamentu Antje Hermenauová se zúčastnila besedy, kterou pořádala loni založená historická společnost *Rak z Rakec*. Politička se na setkání vyjadřovala mj. k energetické politice své strany. Pravila, že sázet na těžbu uhlí, jak to v Sasku a Braniborsku činí CDU, SPD i FDP, je hrubá chyba; podle ní by investice do nových možností a technologií získávání energie přineslo více pracovních příležitostí než stavba nové uhelné elektrárny v Hamoru.

(SN 29. 7.) Ve dnech 16.–25. července se ve Wodowých Hendrichcích (Seiffhennersdorf) konal letní **dětský tábor Serbského šulského towarstwa**. Zúčastnilo se jej 35 dětí, z nichž některé byly Lužičtí Srbové a jiné Němci, kteří se ve škole učí srbsky. „Chceme zdůraznit srbský ráz tohoto pobytu, který v táboře po celou dobu panuje. Na těchto letních táborech děti zjišťují, že mohou všude okolo používat lužickou srbštinu i to, že je srbština plnohodnotný jazyk,“ řekl jeden z vedoucích tábora Roman Grzyb.

(SN 31. 7.) Saský ministr vnitra Albrecht Buttolo (CDU) potvrdil, že od roku 2006 bylo v Sasku spácháno 32 **deliktů namířených proti Lužickým Srbům**. Mezi těmito skutky nacházíme hanobení národa, fyzická napadení a rovněž 19 případů znesvěcení božích muk, jež byla povalena, poškozena nebo odcizena.

(SN 13. 8.) Na faře v Chróscicích uspořádalo Jazykové centrum *Witaj* intenzivní týdenní **kurs češtiny** pro dospělé, který navštěvovalo 12 frekventantů, zejména lužickosrbštiných studentů. Na kurs se mohl přihlásit každý, a to i bez předchozí jazykové znalosti. Učitelem byl Pavel Šlechta z Prahy, který druhým rokem učí češtinu na srbských základních školách a večerních kurzech v Chróscicích a Budyšíně. Doprovodným programem jazykové výuky byl výlet do Liberce, kulinařský večírek s českými specialitami a několik odborných přednášek; 10. srpna frekventantům přednášel člen Česko-německého fóra mládeže Jan Vařák o pohledu mladých Čechů na Německo a o den později předseda SPL Petr Kaleta o dějinách česko-lužickosrbštiných styků.

P. Kalina

Z DOLNÍ LUŽICE

(NC 24) Při městském zastupitelstvu Chotěbuzi se lužickosrbštinými záležitostmi zabývá **výbor pro sociální záležitosti, rovné příležitosti a menšiny**. Skládá se z 11 volených členů a kromě toho se schůzi účastní i odborníci, zástupci různých úřadů i sdru-

žení. Ti všichni byli v první polovině června pozváni do Srbského domu v Chotěbuzi. Hans-Jürgen Maresch, předseda výboru, a Ana Kosacoje, jež v městském úřadě zodpovídá za lužickosrbštině záležitosti, připravili schůzi, která měla za cíl důkladně informovat o Lužických Srbech, kultuře, jazyku apod. H.-J. Maresch, jehož syn je studentem Srbského gymnázia, vyjádřil přání, aby se výbor jednou za rok setkával v Srbském domě a věnoval se lužickosrbštině věcem.

(NC 25) Významné výročí se slavilo 21.6.2009 v Kórjeni na 63. **Srbském evangelickém dni**. Uplynulo 300 let od prvního vytištění Nového zákona v dolní lužické srbštině. Farář Helmut Hupac připomněl veliký skutek kórjeňského faráře Jana Bogumiła Fabricia (1681–1741), který usiloval o to, aby se také Dolním Srbům dostalo Božího slova v rodném jazyce. Od neznámého faráře získal Fabricius Nový zákon přeložený do dolnolužické srbštiny, který upravil společně s arcijáhnem Ermelem ze srbštině kostela v Chotěbuzi. Za pomoci kórjeňských šlechtických rodin von Pannwitz a von Zabeltitz založil tiskárnu, kde byl v roce 1709 poprvé vytištěn Nový zákon v dolnolužické srbštině. Hornosrbštině superintendent Jan Malink se při bohoslužbě modlil, aby dolnosrbštině věřící získali plně farářské místo pro duchovního pastýře, který bude sloužit bohoslužby v jejich jazyce. Odpoledne přednášeli Werner Měškank a Fabian Kaulfürst o Fabriciově životě a díle i o době a podmínkách, za kterých byl Nový zákon vytištěn. Dr. Madlena Norbergowa připomněla, že ačkoli dolnolužickosrbštině věřící stále nemají svého superintendenta ani faráře, přesto se v církevní oblasti již podařilo mnohého dosáhnout. Účastníků bylo asi 140.

Obyvatelé obce Brody, která leží v polské části Dolní Lužice, v **referendu hlasovali proti otevření povrchového dolu**. Odpůrci těžby hnědého uhlí s převahou vyhráli: 950 obyvatel hlasovalo proti těžbě, pro bylo 503 obyvatel. Účastnilo se 53% oprávněných voličů. Paweł Mrowiński, vedoucí iniciativy proti otevření dolu, prohlásil, že podle zákonů tím jsou veškeré plány na dobývání uhlí smeteny ze stolu. Nedávno byla založena iniciativa proti otevření povrchového dolu i v sousední gubinské obci.

(NC 26) **Folklorní festival Lužice** se letos již podruhé konal také v Dolní Lužici, v Hochoze severně od Chotěbuzi. Na čtyřech jevištích umístěných v selských dvorech byla předvedena pestrá kultura z Lužice, Evropy i světa. Lužickosrbštinou kulturu zastupovaly mimo jiné *Stara lubosc* z Chotěbuzi a dětská skupina *Swětlaška* ze Żylowa. Dále vystoupily soubory ze zahraničí. Návštěvníků bylo asi 1500, tedy méně než před dvěma lety. Podle hochozského starosty mělo podíl na nižší účasti nejisté počasí a také slabá propagace festivalu v německých sdělovacích prostředcích.

(NC 27) Nad současnou **dolnolužickosrbštinou literaturou** se zamýšleli účastníci *Srbského blida*, které se konalo v Srbském muzeu v Chotěbuzi počátkem července. Christina Kliemowa z muzea tentokrát pozvala pracovnici Ludowého nakladnistwa Domowina Janku Pěčkojce-de Lévano, autorku a spisovatelku Ingrid Hustetowu a básnířku, která své básně píše i v dolní srbštině, Christianu Piniekowu. Dolnosrbštině beletrie tvoří 10 až 15% z celkového počtu vydávaných knih, jsou to jedna nebo dvě knihy za rok. K tomu navíc bylo v posledních letech vydáno jen málo nového, často se jedná o výběr textů, které již byly zveřejněny, například *Casnikowa cytanka* nebo *Ze żywjensja na lanže*. Účastníci se shodli na tom, že se vydává málo literatury, která se zabývá současností a která je určena mládeži. Podle některých diskutujících by mohl pomoci překlad světové literatury pro mládež do dolní lužické srbštiny. J. Pěčkojce-de Lévano uvedla letitou zkušenost nakladatelství: co lze přeložit v němčině, se již neče v lužické srbštině.

M. Malec

**Michal Téra: *Perun bůh hromovládců.*
Sonda do slovanského archaického náboženství.
Nakladatelství Pavel Mervart, 380 stran,
Praha 2009.**

Tato monografie je zřejmě nejucelenějším studiem věnovaným jednomu ze slovanských božstev – Perunovi. Poctivá analýza pramenů, srovnávací jazykověda na vysoké úrovni a pokus zachytit co nejlépe reliktury hromovládců v lidovém prostředí řadí dílo k přelomovým, ne-li nejlepším pracím o slovanské mytologii u nás. Přesto však obsahuje několik kontroverzních bodů.

Kniha je dělena do dvou částí: historie a typologie Peruna. První díl je věnován především pramennému studiu. Doslovný překlad a přepis staroruských i polských pramenů umožňuje nahlédnout do tajů středověkého a raně novověkého písemnictví i širší veřejnosti. Studium *Povesti vremennych let*, slov a poučení (homiletická tvorba vycházející často z byzantských vzorů), smluv, Novgorodského či Hustinského letopisu, životů svatých i pozdější polské kroniky z pera Jana Długosze, Matěje z Miechowa a Matěje Strykowskiho, autorovo poukázání na zřetelné shody s biblickými texty v některých pasážích, dává vyniknout nejen možným interpretacím těchto starých písemností, ale poukazuje i na neobjektivnost kronikářů. Proto je při studiu pramenů vždy nutné udržovat kritický odstup. Jedinečné zpracování přináší i etymologie Perunova jména.

Část věnovaná severozápadní slovanské větvi poukazuje na fakt, že u Srbů se prakticky žádné důvěryhodné prameny nedochovaly a jistý ozvuk Peruna může být přisuzován pouze kusé zprávě Thietmara Merseburského popisujícího blíže neurčený „Zutibure“ čili svatobor. Prostor Liticů a Obodritů je představeno především kronikami Helmolda a Saxona Grammatica (12. stol.) a v Knytlingasaze (13. stol.). Autor poctivě analyzuje podobně znějící označení zdejších božstev (Prove, Porenut a Porevit), dále rozebírá výraz *perendan* a správně poukazuje na polské pojmenování hromu *piorun*, čímž potvrzuje Perunovu existenci i mezi středoevropskými Slovany. Dle autora se u Polabanů Perun skrývá pod epitety božstev (Rugievit, Porevit, Radigast, Triglav či Svantovit).

Více prostoru je pochopitelně věnováno východoslovanskému prostředí. Autor odmítá vyvozovat počátky Perunova uctívání na Rusi z kultu severogermánského Tóra, popírá i byzantský vliv kultu sv. Blažeje na uctívání Velesa. Pasáž věnovaná obětištím zpochybňuje rekonstrukci Peryně u Novgorodu V. V. Sedovem, původ polabských svatyní (kařin) však autor chápe jako autochtonní slovanský vývoj z tzv. dlouhých domů stávajících na východoslovanských hradištích. Ke kontroverznímu výroku na druhou stranu dospívá v analýze slovanských idolů. Dřevěné modly totiž přisuzuje Slovanům, kamenné turkotatarským etnikům. Tímto zvláštním přesvědčením, které se zakládá na hypotézách L. S. Klejna, prakticky odmítá slovanský původ známého zbručského idolu. Některé z modelů vsutku asijským nomádům patřit mohly (jiné i zřejmě patřily), vytvářet však typologii na základě materiálu může být až příliš zavádějící a fantastické. Vždyť ani ostatní indoevropské skupiny neupřednostňovaly pouze jeden materiál, později dokonce křesťané zhmotňovali podobu svého božstva do dřeva, kamene i kovů. Navíc zůstává autorovi skryta i čtyřhlavá modla z Plavče na Znojemsku, kterou popsal A. Plichta ve Vlastivědném věstníku moravském roku 1974.

Zajímavým a mnohem úspěšnějším způsobem se autor pokouší vylíčit božstva Vladimírova panteonu, což se mu daří až na jistá pochybení u Chorse a Striboga. Na základě absence tečky či spojky mezi jmény dvou božstev v nejstarším přepisu *Повести*

временных лет Chorse nekompromisně ztotožňuje s Dažbogem, opomíjeje možnou chybu či nepochopení kontextu již samotným kronikářem, Striboga vykládá pouze dle jazykového rozboru, při čemž nebere v potaz možné zkomolení jmen bohů, kteří mohli být do původního textu dosazeni až později. Pochvalu autor zasluhuje za postřehnutí nejasností v kronikách. V událostech roku 980 vidí pouhé obnovení panteonu kyjevských božstev Vladimírem a nepovažuje je za reformu státního náboženství, jak se všeobecně předpokládá. Dle jeho názoru šlo o pohanskou reakci na christianizační pokus Vladimírova bratra Jaropolka, který mohl přijmout latinskou verzi křesťanského ritu a postavit se tak zájmům ruských vládnoucích vrstev. Podnětná je i hypotéza, která vykládá svržení idolu Peruna jako pohřební rituál, který na způsob vynášení smrtky v lidovém prostředí likviduje odmítnuté božstvo tak, aby se nemohlo vracet a škodit.

Část druhá je zaměřena především na ostatní hromovládců indoevropského panteonu a reliktury Perunova kultu v lidovém prostředí. Právě stránky věnované analogiím Peruna v indoevropských mytologických systémech jsou velice zdařilé. Autor nachází původního italického hromovládců v Martovi a překvapivě ne v Jupiterovi, za bratrance Peruna považuje baltského Perkuna, germánského Tóra a snad i Tarana pevninských či Dagdu ostrovních Keltů.

Pomocí bohatého etnografického materiálu je za atribut Peruna v lidovém prostředí označen hrom a blesky, sekyra, kladivo či palice jako hromovládcova zbraň, dub je srovnáván se světovým stromem, mytologickou osou vesmíru. Za poznamenání určitě stojí odhalení postavy slovanského božského kováře ve folklórní podobě světů Kosmy a Damiána či souvislost Perunovy zbraně a rituálních bitek dochovaných v určité momenty roku v lidovém prostředí. Pod vlivem christianizace a přenosem z kultur národů Středomoří byl Perun mezi lidem transformován do podoby sv. Eliáše, což nedokládá pouze pravoslavné prostředí.

Práce hodnotí významné teorie o Perunovi vznikající v rozmezí posledních čtyřiceti let. Nejprve kriticky vyvrací hypotézu základního mýtu V. V. Ivanova a V. N. Toporova a správně odmítá názor, že v kosmickém souboji mezi hadem a hromovládcem byl Perun protivníkem Velesovým. Dotvořený syžet nebeské svatby však hodnotí až příliš skepticky. Ivanov s Toporovem sice s největší pravděpodobností špatně využívají jmen nám dochovaných slovanských božstev, samotný příběh však nemusí být nutně pouhou smyšlenkou. Přestože autor hledá často svůj vzor v nedávno publikované práci L. S. Klejna, zaujímá negativní stanovisko k jeho pojetí Peruna jakožto umírajícího a vzkříšeného božstva sezónních rituálů (Jarylo, Kostroma, Kupalo). Vskutku, Klejnova práce se zdá spíše osobním útokem proti akademiku B. A. Rybakovovi, který se stal v 80. letech nejmenovaným zvidem novopohanského hnutí, jímž L. S. Klejn (i sám autor) evidentně opovrhne. Autor se skepticky staví i vůči teoriím chorvatských badatelů R. Katičiče a V. Belaje, kteří pomocí folklórního materiálu zkonstruovali mýtus sňatku Perunova syna a dcery (Juraj a krásná Mara). Ten ještě doplnila slovinská badatelka M. Mencej, která ve sv. Jiřím vytušila pána vlků a patrona plodnosti. Tyto studie sice nelze beze zbytku přijmout, posouvají však bádání kupředu.

Na závěr celé práce se autor zabírá strukturou slovanského panteonu a postavením Peruna v něm. Není důvod nesouhlasit s tím, že jména polabských bohů jsou složená a spíše než o teonyma jde o přízviska a tituly. Mimo východoslovanské prostředí však text spíše spekuluje než analyzuje a Perunovi mnohdy přisuzuje i zcela dvojznačné atributy některých polabských božstev. V zaujetí teorie vedoucí pozice hromovládců kultu prakticky zaniká význam veskrze solárního božstva Dažboga (dle slovanského překladu Jana Malaly syna Svarogova a dle logického

úsudku i jeho dědice), na význam zbožštělého slunce v očích prostého lidu autor již vůbec nepoukazuje.

Toto dílo však konečně rozvlnilo již dlouho nehybné vody vědeckého zájmu o archaické náboženství našich předků a svými mnohdy převratnými teoriemi poukázalo na nové možnosti bádání. Práce si tedy zaslouží vysoce kladné ohodnocení a my můžeme jen

doufat, že vytyčí i budoucí směřování samotného bádání o slovanské mytologii u nás a v letech příštích se dočkáme obdobných monografických děl věnovaných i dalším slovanským božstvům.

Jiří Mačuda

Recensent je doktorandem Ústavu evropské etnologie FF MU a členem občanského sdružení Rodná víra.

LUCIANA PAPAŽIANA

Ve dnech 25.–28. 6., tedy od čtvrtka do neděle se v Lužici konal již osmý ročník **mezinárodního folklorního festivalu Lužica**, který se odbývá každý lichý rok na konci června. V tomto období se nejen v Budyšině a v Chrósčicích představují nejlepší ze souborů Lužických Srbů, ale i mnozí hosté z celého světa. Výběr zahraničních hostů obvykle představuje různé skupiny národnostních menšin, takže např. v roce 2007 se nám velmi líbili Kašubové, letos bohužel účastníci z Polska, ale i ze Slovenska chyběli. Přesto je zde možné potkat nepřeborné množství národnostních souborů, které obvykle v tak hojném a uceleném počtu na žádném jiném festivalu nevystupují. I dramaturgie festivalu je na špičkové úrovni. Jde o přehlídku slovanské sounáležitosti, slovanské krve, lužickosrbského národa! Není proto divu, že se lidé oblékají do slavnostního nedělního kroje a každý se snaží být zde přítomen aspoň po určitou část tohoto vícedenního maratónu.

Letos se nám podařilo přijet až na nedělní program, kdy festival vrcholil slavnostním průvodem účinkujících v Chrósčicích a následným galaprogramem všech zúčastněných v odpoledních hodinách až do večera. Řemeslnické trhy se konají pod pomníkem osvoboditelů od nacistického zla. Hned vedle na stráni je i hlavní podium. Na trhu si kupují odznáček s lístečkem slovanské Lužice za pouhé jedno euro, ochutnáme místní sýry od malovýrobce a kupují do Prahy i lužický likér *Krabatowe zela* na ochutnání. Mohu doporučit i ostatním zájemcům!

Tradičně je parkování v Chrósčicích zdarma; značení se provádí s lužickou precizností, takže i člověk neznalý se velmi rychle v obci zorientuje, případně zeptá a místní lidé mu rádi poradí. Obec je jako obvykle krásně vyzdobená, u mnoha domů vlaje srbská vlajka. Vstupné na nedělní program je 5 euro pro dospělého účastníka, člověk si trochu povzdechne, proč ještě nemáme eura jako třeba Lužičtí Srbové, Slovinci či Slováci...

V neděli od deseti hodin byla slavnostní vícejazyčná mše. Poté bylo možné dát si něco ze specialit tamní kuchyně a při tom třeba poslouchat živou lužickou dechovku *Dujerski orchester Rakecy*, která hrála opodál.

Jak se blížila třináctá hodina, tak se hlavní ulice začala čím dál více lemovat lidmi, kteří se již těšili na blížící se průvod účinkujících. Malé provizorní podium bylo v blízkosti restaurace v centru Chrósčic, kde byli přítomni nejvýznamnější představitelé Lužických Srbů. Jak přicházely jednotlivé soubory, tak se zde obvykle na chvíli zdrželi, zahráli malou ukázkou ze své tvorby, zazpívali nebo zatančili. To se sem tlačili také novináři, přítomna byla i saská televize, která natáčela pro svůj srbský program *Wuhlado*.

Velkou pozornost vyvolal soubor z daleké Gruzie, ale také charvácký soubor z Rakouska, rakouský z Maďarska, slovinský z oblasti Zamuří, aromunský z rumunské Konstancie, běloruský z Minsku, exotický z Kolumbie... Velký aplaus také sklidil slovácký soubor *Olšava* z Uherského Brodu. Po ukončení průvodu se přihlízející lidé přesouvali do přírodního hlediště v blízkosti řemeslných trhů, kde bylo už vše přichystané k přímému TV přenosu.

Hlavní nedělní odpolední program byl zahájen ve 14 hodin

za účasti lužickosrbských souborů. V hledišti bylo plno, počasí nám přálo a vystoupení tradičního folklóru sklidilo u diváků velký ohlas a nadšení. V průběhu programu se na pódiu objevil premiér Svobodného státu Sasko Stanislaw Tilich. Pronesl proslov v lužičtině a od všech sklidil velký potlesk. Srbský národ je náležitě hrdý na to, že v čele celého Saska je nyní osoba, která se nestydí být Lužickým Srbem. Němcům tato okolnost nevadí, ostatně pro německé návštěvníky překládá hned svůj proslov do němčiny. Je třeba říci, že i v minulém ročníku těchto slavností byl přítomen premiér Saska, tehdy Georg Milbradt, který, ač rodilý Němec, promluvil také několik slov lužicky. I to dává tušit, že se jedná skutečně o špičkový festival celostátního významu, který je škoda si nechat ujít!

Zhruba v 15.15 hod. přišel na jeviště *Serbski ludowy ansambl* z Budyšina, který v umělečtější či umělejší folklorní podobě vystoupil se svým galaprogramem. Představení trvalo přibližně tři čtvrtě hodiny a také sklidilo velký aplaus. Postupně se vystřídaly další soubory, ze zahraničí i z Lužice. Nám se dlouhodobě velmi líbí např. soubory *Wudwor*, *Sprjewjan* nebo *Serbski folklorny ansambl Slepó*. Zhruba po půl sedmé program skončil.

Během celého nedělního dne českých turistů potkáváme minimum, pokud nepočítám náš soubor Olšava. Bohužel z blízkého českého pohraničí se stále nedaří přilákat dostatečný počet diváků a to je myslím velká škoda. Ani v českém příhraničním tisku jsem nezaregistroval žádnou upoutávku, což je škoda. Proto všem zájemcům a potenciálním účastníkům doporučuji sledovat webovou stránku tohoto festivalu www.folklorefestival-lausitz.de. Návštěvou každý podpoří slovanskou vzájemnost a přátelství mezi národy.

A lužickosrbské písničky jsou opravdu krásné! A proto se již s manželkou těšíme na další ročník. Třeba nám vyjde přijet též na sobotu, kdy jsou velmi působivá večerní vystoupení ve dvorech chrósčických usedlostí. No řekněte, kousek od vás ve stáji stojí koně, jsou tam zahnané slepice ze dvorku a na vybudovaných malých jevištích hrají a zpívají soubory až do pozdních hodin! Velmi často se přidává i publikum, v improvizovaných kioscích lze ochutnat speciality každého dvora, úplná gastroturistika jak má být! A pivo je *piwo*, káva je *kofej*. Člověk si zde připadá jak doma.

Karel Nádeník: Na králi Jizerek je opět Tabulový kámen, Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku, s. 97–106, Liberec 2008.

Znalec Jizerských hor z Nového Města pod Smrkem se vrací k historii a novému vztyčení Tabulového kamene. Na severním svahu Smrku, kde se v nadmořské výšce 1072 metrů nad mořem láme svah směrem k Czerniawské Kopě, kde pramení potůček zvaný *Graniczna*, se nachází historicky velmi významné místo. Stával tam kdysi vysoký smrk, který výrazně převyšoval okolní porost. Říkalo se mu *Dresselfichte* (Dresselův smrk), patrně podle nedalekého Dresslerbergu/ Czerniawské Kopy (776 m. n. m.). V těchto místech se stýkaly nejen hranice tří panství, frýdlantského, meffersdorfského a greiffensteinského, ale i tři zemí, Čech, Horní Lužice a Dolního Slezska. Navíc byl právě jen z tohoto odlesněného trojmezí krásný výhled do slezských rovin a částečně i do Čech.

Albrecht z Valdštejna, vévoda frýdlantský, aby zamezil sporům o hranici, nechal namalovat svůj znak s letopočtem 1628 na tabuli a tu upevnit na zmíněný vysoký smrk. Do stejného stromu následující majitel hrabě Gallas zatlouci hřeb se svými iniciály M.G.G. (Mathias Graf Gallas) a letopočtem 1638. Od té doby byl strom nazýván *Tafelfichte* (Tabulový smrk) a tento název přešel na pojmenování celé hory. Česky se jí začalo říkat *U obrázku*, později *Smrk*. Onen vysoký smrk byl v roce 1790 zničen bouří. Na místě vyvráceného smrku byl postaven hraniční kámen ve tvaru sloupu. Na něj přešlo i nové pojmenování *Tafelstein*.

Na konci 19. století se Tabulový kámen stal nejnavštěvovanějším místem na celém temeni Smrku. Stanoviště kamene bylo zaneseno ve všech turistických mapách. Po skončení 2. světové války dostala naše republika v oblasti Jizerských hor nového souseda, Polsko. Celá část hor, která ležela na druhé straně zemské hranice, se stala pro běžného českého turistu na dlouhých 60 let zapovězeným územím. Na základě politických změn v Evropě byl v roce 1996 na Smrku opět otevřen turistický hraniční přechod a o sedm let později, 20. září 2003, byla postavena kovová rozhledna na Smrku. Ve 3. vydání turistické mapy z roku 2003, vycházející v edici Klubu českých turistů, se již vedle polského názvu *Płyta* objevuje i český překlad německého *Tafelstein*: Tabulový kámen.

Jak dále K. Nádeník píše, znalci hory se nepodařilo nalézt původní kámen ani jeho část. Začali proto uvažovat o zhotovení tabulky, která by stanoviště Tabulového kamene označila. Tím je dnes řadový hraniční kámen s označením 64/4. Do těchto snah zasáhl v listopadu 2007 pan Hans Klecker ze Žitavy, který se též marně pokoušel Tabulový kámen vyhledat. V dopise novoměstskému starostovi Pavlu Smutnému navrhl: *aby byl historický kout tří zemí turisticky vyznačen a zvýrazněn, aby bylo patrné, že se jedná o kdysi existující trojmezí nejen tří panství, ale i tří zemí – Čech, Horní Lužice a Slezska*. V únoru 2008 se sešlo vedení města s několika místními znalci a společně se domluvili na důstojném označení stanoviště Tabulového kamene.

Namísto původního kamene byl využit částečně vyvalený kámen, který nedaleko státní silnice mezi Ludvíkovem a Přebýtkem našel a až na nové místo na temeni Smrku dopravil lesní dělník Jaroslav Čech. Ing. Karel Jeřábek zhotovil návrh pamětní desky s dobovými znaky států a trojjazyčným textem: českým, německým a polským. Podle jeho návrhu vytvořil tabuli rytec Zbyněk Nečas z Prahy. Děni sledovali H. Klecker i další členové kuratoria *Einige Oberlausitz*, kteří se na celé akci finančně podíleli.

Sobota 20. září 2008, páté výročí postavení nové kovové rozhledny na Smrku, byla vybrána i pro slavnostní odhalení pamětní desky na novém Tabulovém kameni. Přes nepříznivé počasí se sešlo na historickém trojmezí mnoho účastníků z České republiky i zahraničí.

Tento počín místních znalců, historiků a vůbec lidí, kteří mají ke svému domovu vztah, je hodný uznání. Je výbornou zprávou, že historické trojmezí Čech, Horní Lužice a Dolního Slezska bylo opět výrazně a důstojně vyznačeno. Je vynikající, že nejsou zapominány často bouřlivé dějiny tří historických zemí, jejichž hranice se setkaly na tomto poklidném místě na svahu Jizerských hor. Na Smrku tak přibýlo další místo, kam se mnohý z jeho návštěvníků rád podívá.

Velmi však lituji toho, že nápis na novém Tabulovém kameni nebyl vyhotoven ve čtyřech jazycích, že vedle češtiny, němčiny a polštiny nebyla použita i lužická srbština. Srbové jsou nejen jedním z národů, které v současné době žijí v Lužici, ale jsou dokonce staršími obyvateli Lužice než Němci nebo o mnoho století později přistěhovalí Poláci.

Navíc mi vrtá hlavou otázka: které je vlastně nejvyšší místo historické země Lužice – Tabulový kámen (1072 m), nebo vrchol Smrku (1124 m)? V Nádeníkově článku se vyskytuje první údaj, na informační tabuli druhý. Vzniká tak otázka pro historiky, jejíž zodpovězení by podle mého názoru zajímalo mnoho lidí, jak obyvatel Lužice, tak i ostatních, kteří mají k Lužici vztah.

Miloš Malec

Tabulový kámen, foto K. Nádeník

Český rozhlas 6, *Historie věčně živá*, 20. VI. 2009, 22:40 h.

Dvacetiminutový dějepisný týdeník přinesl reportáž Daniely Vrbové ze slavnostního otevření Lužického semináře. Promluvili Petr Kaleta, Miloš Malec aj. Zpětný poslech pořadů ČRo umožňuje www.rozhlas.cz/radionaprani.

R-I

Hanuš Hürtel hovoří na mikrofon ČRo 6. Foto D. Lenk.

ČRo 2 (Praha), Káva o čtvrté, 25. VI. 2009, 16:05 h.

Hostem bezmála hodinového diskusního pořadu vysílaného každý pracovní den odpoledne byl Josef Bartoň, jenž pohovořil jak o Srbech, tak o dalších Polabských Slovanech. Moderátor Jakub Šiška oslovil i Jadwigu Kaulfürstowou (za svobodna Markec), která česky promlouvala ze studia *Radia Sachsen*, prvního programu Středoněmeckého rozhlasu, pod nějž spadá i hornosrbské vysílání.

R-I

Pomhaj Bóh, červenec 2009.

Jan Malink píše o zajímavé historii jednoho **zvonu**. Nejvýznamnější lužickosrbský zvonař Friedrich Gruhl z Małého

Wjelkowa u Budyšina jej ulil v r. 1830 pro budyšínský kostel Marie a Marty. Postupně se pak dostal až do Domažlic, kde od roku 2008 zvoní na novém evangelickém sborovém centru.

Hilža Bartáková při znovuotevření Lužického semináře 13. června líčila své vzpomínky na život zde a také na spolubydlící a přátele z té doby. S některými z nich se při té příležitosti setkala. Vzniklo při tom i společné foto, které doprovází vyprávění pod názvem *Hórnikowa knihownja so wróciła do Serbskeho seminara w Praze*.

O chystaném **výletu do Čech** spojeném s česko-lužickosrbskými bohoslužbami informuje Handrij Wirth. Je naplánován na 12 září.

Důležitou událostí pro evangelické Lužické Srby je připravované vydání nového církevního **zpěvníku** (*spěwarske*). V uplynulých letech vyšly dolnosrbské *Duchowne kjarliže* a nový katolický *Wosadnik*. Na příští rok je naplánováno vydání evangelického zpěvníku, jehož rukopis již předal Jan Malink Ludowému nakladnistwu Domowina. Zpěvník má obsahovat 348 písní, výběr žalmů a další texty. Vyjít by tak měl přesně 300 let po vydání prvního hornosrbského evangelického zpěvníku v roce 1710.

Další články se věnují např. vzpomínce na lužickosrbské vesnice zničené těžbou, lužickosrbské svatbě, která se po dlouhé době odehrála v Černém Chořmci či tomu, že se poprvé od r. 1951 ve Wojerecích opět slavila lužickosrbsky konfirmace. V pestře uspořádaném časopise nechybí ani tentokrát koutek pro děti, úvodní úvaha lužickosrbského superintendenta Jana Malinka či oznámení akcí v jednotlivých evangelických sborech.

Hanuš Hürtel

LETOPIS

29. 9. 2009 uplyne sto padesát let od narození **Mikławše Bjedricha-Radlubina** ve vsi Smjerdžaca. V letech 1873–83 byl chovancem Lužického semináře a už v té době obohacoval rukopisný časopis *Kwětiki* svými prvními prosaickými dílky, jichž za svůj život sepsal na 150. Jedním z nich je humoristická povídka *Paduch w kale* (uveřejněna r. 1880 v *Lipě Serbské*), kterou z knihy *Radlubin powěda* (LND 1959) vybrala a přeložila Lucie Kolarovičová:

Zloděj v zelí

Stmívá se. Nyšpla z Wólšowa se chystá k paslowskému kováři.

„Budeš tam dlouho?“ ptá se žena.

„No, hned tak se nevrátím. Po cestě domů zajdu ještě ke sládkovi, abych se tam zase jednou ukázal!“ odpoví Nyšpla a vykročí z místnosti.

Jde pomalu po cestě do Paslowa. Nedaleko od vsi hned při cestě je jeho zelniště; jde přímo okolo něho. „Díky Bohu! Letos se mi zelí podařilo“, říká si pro sebe a vesele se usmívá. „To srdce úplně plesá, když se na ně podíváš! A už má hlávky – ale co to? Některé hlávky jsou tady už uřezané? No, no, to by tak hrálo! Zatraceně, skoro se mi zdá“, přistoupí blíže, „ano, ano, opravdu, byli tu! Ale na zelí mi dlouho chodit nebudete – to asi ještě neznáte Nyšplu: běda tomu, koho chytnu! – Kdo ví, jestli se dneska zlodějkovi zase nezachce pěkných hlávek? Dnes je sobota – zítra – no, no, to se ještě může stát, že si na zítřejší oběd zajde do našeho zelí! – Zpropadeně, kdo má pořád hlídat; do Paslowa ještě tak

nutně nemusím, když se to vezme kolem a kolem, ještě to počká. Tamhle na mezi stojí keř, tam si můžu opravdu pěkně nepozorovaně počkat, a pak – nebude na škodu mít pole jako na dlani!“ řekne a dojde po mezi až nahoru. „Jestli tě chytnu, tak si mě nepřej, uličníku!“

Nyšplová je na svého muže strašně hodná – často mu tajně uvaří něco na přilepšenou. Také dneska si počíná, jako by nikdo neměl vědět, co dělá: Vezme misku a nůž a jde do komůrky, ze spíže vytáhne hlávku zelí a krájí. „Ještě dneska v poledne mi povídal, jak by si rád dal mísu zelného salátu, však má na zelí věčně chuť. Včera jsem nařezala tři hlávky a dvě dala sousedce, kdo ví, jestli ta jedna bude stačit: Chudák, bude hladový, až se vrátí domů. Že bych tam ještě zaskočila? Nic jiného už na práci nemám a daleko to také není!“ Vyšla z komůrky, vyklouzla zadním vchodem a běžela rychle do zelí.

Už byla skoro tma. Musela si hlávky osahat, aby vybrala ty nejhezčí. Uřízla jednu, dvě, tři. „Zítra je neděle, můžu vzít rovnou i něco k obědu!“

A řeže čtvrtou, pátou. Najednou se jí zdá, že se za keřem na mezi něco hýbe. Podívá se nahoru a – vidí něco černého – muž bez hlavy běží přímo k ní. „Panebože!“ vykřikne zajíkávě a utíká přes pole do vsi. Muž běží za ní, chytne ji za zástěru – ale najednou o něco zakopne a plác! Leží jak široký tak dlouhý. Ženina zástěra je slabá, roztrhne se a Nyšploví zůstane v ruce jen cár. Než se zase sebere, je žena dávno ve vsi. Běžet za ní by nemělo cenu. – „Saprlot!“ vyhrkne nazlobený Nyšpla, „mám to polízanici! – Ale ještě jsi mi neutekla. To by v tom byl čert, abych tě nedostal: Nyní vím, že jsi ze vsi!“ Podívá se na kus látky ve své ruce. „Co tady s tím brakem?“ zaskřípe zuby a mrští cárem o zem, ale hned ho zase zvedne. „Pomalou, pomalou! To bych zahodil skoro to

nejcennější. Předám tu věc strážníkovi a ten toho padoucha určitě vyčmuhá. – Počkej, ptáčku, ty ještě dostaneš výprask! Hehehe!“ směje se a strká si látku do kapsy. „Tak! – A co teď? No, můžu ještě dojít do Paslowa; ten zloděj se dneska už určitě nevrátí!“ A jde přímou cestou.

Zašel ke kováři a na cestě domů se zastavil u Sládků – a hle, v hospodě sedí strážník a několik chlapů u piva. Samou radostí by k němu nejráději přiskočil a všechno mu vypověděl. „Bude však lepší“, pomyslí si, „když o tom ostatní nebudou nic vědět.“ A posadí se jakoby nic za stůl a objedná si pivo. Sedláci si sednou ke kartám. Strážník s nimi nehraje. „Tak teď!“ pomyslí si Nyšpla a zatahá ho lehce za kabát. „Pojďte na chvilku stranou: musím vám něco říct.“ Jdou spolu do rohu.

„Někdo mi chodí na zeli“, říká Nyšpla.

„Ah!“ podiví se strážník.

„Ano, jak říkám. Viděl jsem toho zloděje na vlastní oči. Jen poslouchajte: číhám u svého pole za keřem, tu přijde žena a řeže zelené hlávky jako by se nechumelilo; vyskočím, chytím ji za zástěru, ta se roztrhne – a já držím v ruce jen cár; žena mi uteče do vsi.“

„Aj, aj! – Neztratil jste však ten hadřík?“

„Ne, ne, tady je!“ a vytáhne ho z kapsy.

„To je dobře, máme alespoň něco! – Máte na někoho podezření?“

„Hm, ne, o nikom nevím“, dívá se na hadřík, který drží strážník v ruce, „počkejte ale – ne – ano! Zdá se mi, jako bych tuhle barvu znal: modré a bílé proužky – skoro bych řekl, že naše sousedka má takovou zástěru!“

„Můžete to říci jistě?“

„Ano!“ odpoví Nyšpla rázně.

„Tak dobře! – Vaše jméno“

„Nyšpla z Wólšowa!“

„Dobře! Přijďte zítra k polednímu do wólšowské hospody, začneme hned s vyšetřováním. Budeme hledat tak dlouho, dokud toho zloděje nechytíme!“

„Spoléhám na vás – a jestli toho zloděje najdete, nebude to zadarmo: v udírně mi visí dvě pěkné plece, hihih!“

Nyšpla si poručí ještě jedno pivo a potom se vydá domů. „Ženě se o tom ani slovem nezminím; ještě by to někomu vybreptala a pak – zloděje snad ani nenajdeme!“ říká si po cestě.

Doma na něho žena ještě čeká – jen bez salátu: strachy

na všechno zapoměla – a hlávky úplně poztrácela, jak utíkala z pole.

„Co je? Jsi nějaká bledá“, povídá Nyšpla, „jsi snad nemocná?“

„Viděla jsem strašidlo! Hu! Ještě teď mně běhá mráz po zádech!“

„Strašidlo? Hahaha!“ směje se Nyšpla.

„Ale ano, ty se mi věčně jenom směješ!“ odpoví žena a už raději mlčí; Nyšpla se dál neptá. – Nazítří v poledne jdou tři muži z hospody do vsi: strážník vepředu, za ním Nyšpla a místní rychtář jako svědek. Vstoupí do domu Nyšpova souseda Pilaka. Pilakovi zrovna obědvají; žasnou, když vidí tři muže vstupovat do místnosti!

„Hi hi, jedí zelný salát!“ zatahá Nyšpla strážníka za rukáv.

Strážník vykročí ke stolu přímo k Pilakové; z kapsy vytáhne hadřík. „Znáte to?“ zeptá se a podívá se na ni ostrým pohledem.

„A proč?“ odpoví žena s údivem.

„Znáte ten hadřík?“ zeptá se strážník ještě přísněji.

„Ne, nemohu si vzpomenout – ale ano! Panímáma Nyšplová má právě takovou zástěru, včera ji měla na sobě, když u nás byla, že je to tak?“ a podívá se vedle na svého muže.

Strážník se ohlédne po Nyšpovi. Nyšpla se popadne zmateně za hlavu, jako kdyby chtěl vzít všechn svůj rozum do hrsti, na jednu vytrhne strážníkovi hadřík a upaluje s ním domů, doma se zeptá ženy: „Znáš tenhle hadřík?“

Žena se polekaně začervená.

„U všech ďasů, no tak pověz! Znáš ho?“

„Ano!“, odpoví žena, „byla jsem včera u nás na poli a pak mě někdo straš...“

„Ty hloupá kozo, to jsem byl já!“

Ještě to ani nedořekl, a už vstoupili strážník a rychtář.

„Ona to byla moje!“ povídá Nyšpla: „Proboha jen to nikomu neříkejte – ach, taková hanba!“ a rychle nosí na stůl pivo, pálenku, máslo, chléb a uzenou plec. „Jezte a nenechte se pobízet!“

Strážník a rychtář se smějí a sedají si za stůl. Poslali také pro Pilaka. „Nic ve zlém, kmotře“ vyjde mu vstříc Nyšpla, „byla to moje ženská!“ dovede ho ke stolu. „Jen to proboha nikomu neříkejte!“

Jedli a pili – a po cestě domů to pověděli každému, koho potkali. – A od té doby už Nyšpla žádné zloděje nehoní.

ZÁPISNÍK

V úterý 29. 9. bude v Lužickém semináři v 18 h otevřena **výstava kreseb** Pola srbské umělkyně Maje Nagelowé (1959), věnovaná odtěženým vískám střední a Dolní Lužice. Ve 20 h odhalí předseda vlády Svobodné země saské Stanisław Tilich pamětní desku. Následovat bude literárně-hudební program s představením antologie srbských básní Jazyk, jímž porozumíš větru. Zve Domowina a Společnost přátel Lužice.

Občanské sdružení Nepřijatelní zve na českou **premiéru hry** o Krabatovi, kterou představí režisér Petr Smyczek v pátek 2. 10. v hospůdce Na hradbách (Praha-Vyšehrad, v sousedství rotundy sv. Martina a Leopoldovy brány). 18.30 h čtení L. Hajduk-Veljkovičové, 20 h koncert SG Sněhowka a inscenace Čarodějova učně. Aktuální informace: <http://www.neprijatelni.cz>, tel. 721 706 715 (R. Čermák). Vstup zdarma.

Hórnikova knihovna je otevřena každou středu mezi 13. a 15. hodinou. Telefon: 234 813 146.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, za **finanční podpory ministerstva kultury ČR** ročně v osmi číslech a dvou dvoučíslech v nákladu 300 výtisků. Cena 20 Kč. Redakce: vedoucí Richard Bigl, Zelenohorská 506/17, 181 00 Praha 8-Bohnice, biagl@email.cz, tel. 723 598 953; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Josef Šaur, Jan Zdichynec. **Předplatné** na rok 2009: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300. Objednávky a stížnosti na nezásílání: Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684. Redakce se neztotožňuje vždy s názory a slohem autorů. Za pravdivost odpovídá autor.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.